

αντίθεση τό ἐγώ *in abstracto* μέ ὅλες τίς ἐνορμήσεις, ἀλλά δύο κατηγορίες ἐνορμήσεων: ἀπό τή μιὰ αὐτές πού εἶναι συμβατές μέ τό ἐγώ (ἐνορμήσεις τοῦ ἐγώ*), κι ἀπό τήν ἄλλη ἐκεῖνες πού εἶναι ἀντίθετες μέ τό ἐγώ (*ichwidrig*) ἢ μή συμβατές (*nicht ichgerecht*) καί κατὰ συνέπεια ἀπώθημένες. Στό πλαίσιο τῆς πρώτης θεωρίας τῶν ἐνορμήσεων, ἐξ ὀρισμοῦ, οἱ ἐνορμήσεις τοῦ ἐγώ εἶναι ἐναρμονισμένες μέ τό ἐγώ, ἐνῶ ὁ προορισμός τῶν σεξουαλικῶν ἐνορμήσεων, ὅταν ἀποδεικνύονται ἀσυμβίβαστες γιά τό ἐγώ, εἶναι ἡ ἀπώθηση.

Ἡ ἔκφραση «ἐναρμονισμένη ἢ συμβατή πρὸς τό ἐγώ» ἐμπεριέχει μιάν ἀντίληψη γιά τό ἐγώ* σάν ὁλότητα, ἀκεραιότητα, ἰδεῶδες, ἔτσι ὅπως ὀρίζεται π.χ. στήν *Εἰσαγωγή στόν ναρκισσισμό* (*Zur Einführung des Narzissmus*, 1914) (βλέπε: Ἐγώ). Μέ τόν ἴδιο τρόπο τή χρησιμοποιεῖ καί ὁ E. Jones, κατὰ τόν ὅποιο οἱ τάσεις *ego-syntonic* καί *ego-dystonic* ἀντιτίθενται ἀνάλογα μέ τό ἂν εἶναι ἢ ὄχι «σέ ἁρμονία, συμβατές, συνεπείς μέ τοὺς κανόνες τοῦ ἑαυτοῦ (*self*)» (3).

(Μετ. Π. Α.)

(1) Βλ. FREUD (S.). «*Psychoanalyse*» und «*Libidotheorie*», 1923 G W., XIII, 222, S E., XVIII, 246.

(2) Βλ. FREUD (S.) *Zur Einführung des Narzissmus*, 1914 G W., X, 167; S E., XIV, 99

(3) JONES (E.) *Papers on Psycho-Analysis*, Baillière, Londres, 5η ἐκδ. 1950, 497

ΕΝΔΟΒΟΛΗ

= D : Introjektion. — En. : introjection. — Es. : introyección. — Fr. : introjection. — I. : introiezione. — P. : introjeção.

● **Διεργασία τήν ὁποία φέρνει στό φῶς ἡ ἀναλυτική ἐρευνα: τό ὑποκείμενο μεταφέρει μέ φαντασιωσικό τρόπο, ἀπό «ἔξω» πρὸς τά «μέσα», ἀντικείμενα καί σύμφυτες ιδιότητές τους.**

Ἡ ἐνδοβολή εἶναι ἔννοια συγγενῆς τῆς ἐνσωμάτωσης, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τό σωματικό της πρωτότυπο, ἀλλά δέν προϋποθέτει ἀπαραιτήτως συγκεκριμένη ἀναφορά στά σωματικά ὄρια (ἐνδοβολή στό ἐγώ, στό ἰδεῶδες τοῦ ἐγώ κ.λπ.).

Ἡ ἐνδοβολή βρίσκεται σέ συνάφεια μέ τήν ταύτιση.

■ Τόν ὄρο ἐνδοβολή, πού ἐπινοήθηκε χάριν συμμετρίας πρὸς τόν ὄρο προβολή, εἰσήγαγε ὁ Sándor Ferenczi. Στό ἄρθρο *Ἐνδοβολή καί μεταβίβαση* (*Introjektion und Übertragung*, 1909) γράφει: «Ἐνῶ ὁ παρανοϊκός ἀποβάλλει ἀπό τό ἐγώ τάσεις πού ἔχουν γίνει δυσάρεστες, ὁ νευρωσικός ἀναζητᾷ λύση εἰσάγοντας στό ἐγώ του ὅσο τό δυνατόν μεγαλύτερο μέρος τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, καθιστώντας τόν ἔτσι ἀντικείμενο ἀσυνειδήτων φαντασιώσεων. Θά μπορούσαμε λοιπόν νά ὀνομάσουμε τή διεργασία αὐτή, σέ ἀντίθεση μέ τήν προβολή, ἐνδοβολή» (1 α). Εἶναι δύσκολο ὥστόσο νά ἀναδειχθεῖ ἀπό τό σύνολο τοῦ ἁρθρου αὐτοῦ μία ἀκριβῆς ἐρμηνεία τῆς ἔννοιας ἐνδοβολή. Ὁ Ferenczi φαίνεται νά τή χρησιμοποιεῖ ὑπό τήν εὐρεία ἔννοια, κάτι σάν «πάθος γιά τή μεταβίβαση», πού ὀδηγεῖ τόν νευρωσικό στήν «ἄμβλυνση τῆς ἔντασης τῶν ἐλεύθερα κυκλοφορούντων συναισθημάτων, μέ τή διεύρυνση τοῦ κύκλου τῶν ἐνδιαφερόντων του» (1 β). Καταλήγει ἔτσι νά δηλώνει μέ τόν ὄρο ἐνδοβολή ἕναν τύπο συμπεριφορᾶς (κυρίως στό ὑστερικό ἄτομο), τόν ὅποιο θά μπορούσε κανεῖς ἐξ ἴσου καλά νά ὀνομάσει προβολή.

Ὁ Φρόντ υιοθετεῖ τὸν ὄρο ἐνδοβολή καὶ τὸν ἀντιπαραθέτει σαφῶς στὴν προβολή. Τὸ πιὸ σαφές σχετικὸ κείμενο εἶναι τὸ *Ἐνορμήσεις καὶ προορισμός τῶν ἐνορμήσεων* (*Triebe und Triebschicksale*, 1915), ὅπου ἐξετάζεται ἡ γένεση τῆς ἀντίθεσης ὑποκείμενο (ἐγώ)-ἀντικείμενο (ἐξωτερικὸς κόσμος) σέ συνάρτηση μὲ τὴν ἀντίθεση ἡδονή-δυσαρέσκεια: τὸ «ἀμιγές ἐγώ-ἡδονή» συγκροτεῖται μὲ τὴν ἐνδοβολή ὅλων τῶν στοιχείων πού ἀποτελοῦν πηγὴ ἡδονῆς καὶ μὲ τὴν προβολή πρὸς τὰ ἔξω ὅλων ἐκείνων πού προκαλοῦν δυσαρέσκεια (βλέπε: Ἐγώ-ἡδονή, Ἐγώ-πραγματικότητα). Ἡ ἴδια ἀντίθεση ἀπαντᾶται στὸ ἄρθρο *Ἡ ἀποποίηση* (*Die Verneinung*, 1925): «... τὸ πρωταρχικὸ ἐγώ-ἡδονή θέλει νά ἐνδοβάλει κάθε τί καλὸ καὶ νά ἀπορρίψει κάθε κακὸ» (2 a).

Ἡ ἐνδοβολή χαρακτηρίζεται ἐπίσης ἀπὸ τὴ σχέση της μὲ τὴ στοματικὴ ἐνσωμάτωση. Οἱ δύο ὄροι χρησιμοποιοῦνται ἐξ ἄλλου συχνά ἀπὸ τὸν Φρόντ, ὅπως καὶ ἀπὸ πολλοὺς ἄλλους συγγραφεῖς, ὡς συνώνυμοι. Ὁ Φρόντ δείχνει τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ὁργανώνεται ἡ ἀντιδιαστολή ἐνδοβολή-προβολή πρὶν ἀκόμη γενικευθεῖ, δηλαδή στὸ στοματικὸ ἐπίπεδο. Ἡ διεργασία αὐτὴ «... ἐκφράζεται ὡς ἐξῆς στὴ διάλεκτο τῶν πιὸ ἀρχαϊκῶν ἐνορμήσεων, δηλαδή τῶν στοματικῶν: αὐτὸ θέλω νά τὸ φάω ἢ νά τὸ φτύσω. Μεταφρασμένο σέ μιά πιὸ γενικὴ διατύπωση: θέλω νά βάλω ἐτοῦτο μέσα στὸν ἑαυτὸ μου καὶ νά ἀποκλείσω ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ μου ἐκεῖνο» (2 b).

Ὅπως λοιπὸν φαίνεται ἀπὸ τὸ παραπάνω παράθεμα, ἡ διάκριση μεταξὺ ἐνσωμάτωσης καὶ ἐνδοβολῆς εἶναι ἐπιβεβλημένη καὶ πρέπει νά διατηρηθεῖ. Πιὸ συγκεκριμένα, στὴν ψυχανάλυση τὸ σωματικὸ ὄριο ἀποτελεῖ πρότυπο κάθε διαχωρισμοῦ μεταξὺ ἐνός ἐσωτερικοῦ καὶ ἐνός ἐξωτερικοῦ κόσμου. Ἐνῶ ἡ διεργασία τῆς ἐνσωμάτωσης ἀναφέρεται καθαρά στὸ σωματικὸ αὐτὸ περίβλημα, ὁ ὄρος ἐνδοβολή εἶναι πιὸ εὐρύς: δέν πρόκειται πιά ἀπλὰ καὶ μόνο γιὰ τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ σώματος, ἀλλὰ γιὰ τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ψυχικοῦ ὁργάνου, τῶν ψυχικῶν συστημάτων κ.λπ. Μὲ τὴν ἔννοια αὐτὴ μιᾶμε γιὰ ἐνδοβολή στὸ ἐγώ, στὸ ἰδεῶδες τοῦ ἐγώ κ.λπ.

Ἡ ἐνδοβολή περιγράφηκε κατ' ἀρχὴν ἀπὸ τὸν Φρόντ στὴν ἀνάλυση τῆς μελαγχολίας (3), γιὰ νά ἀναγνωρισθεῖ στή συνέχεια ὡς διεργασία εὐρύτερου βεληνεκοῦς (4). Εἶναι μιά ἔννοια πού ἀνανέωσε ἔτσι τὴ φροϋδικὴ θεωρία τῆς ταύτισης*.

Δεδομένου ὅτι ἡ ἐνδοβολή ὁργανώνεται μὲ βάση τὸ σωματικὸ τῆς πρότυπο, δηλαδή τὴν ἐνσωμάτωση, μεταφράζεται σέ φαντασιώσεις πού ἀφοροῦν ἀντικείμενα, εἴτε μερικὰ εἴτε ὅλικά. Ἐτσι καταλαμβάνει, ὡς ἔννοια, σημαντικὴ θέση στὸ ἔργο συγγραφέων ὅπως ὁ K. Abraham καὶ κυρίως ἡ M. Klein, ἡ ὁποία ἐμμένει στὴν περιγραφή τῶν φαντασιωσικῶν «πῆγαινε-ἔλα» «καλῶν» καὶ «κακῶν» ἀντικειμένων (ἐνδοβολή, προβολή, ἐπανενδοβολή). Οἱ συγγραφεῖς αὐτοὶ ἀναφέρονται κυρίως σέ ἐνδοβεβλημένα ἀντικείμενα, καὶ φαίνεται ὅτι εἶναι πράγματι πιὸ σωστό νά χρησιμοποιεῖται ὁ ὄρος ἀποκλειστικά στὶς περιπτώσεις ὅπου πρόκειται γιὰ ἀντικείμενα ἢ σύμφυτες ιδιότητές τους. Ἡ διατύπωση «ἐνδοβολή τῆς ἐπιθετικότητας» (5), πού χρησιμοποιεῖ μερικὲς φορές ὁ Φρόντ, εἶναι, αὐστηρὰ μιλώντας, ἀνακριβής. Εἶναι προτιμότερο σέ μιά τέτοια περίπτωση νά χρησιμοποιεῖται ἡ ἔκφραση «ἐπαναστροφή πρὸς τὸ ἴδιο τὸ ἄτομο*».

(Μετ. Α. Σ)

- (1) FERENCZI (S.). In *First Contr*, 1909 – a) 40. – b) 43.
 (2) FREUD (S.). – a) G.W., XIV, 13, S.E., XIX, 237; Fr., 175. – b) G.W., XIV, 13; S.E. XIX, 237; Fr., 175.
 (3) Bλ FREUD (S.) *Trauer und Melancholie*, 1917. G.W., X, 42-6; S.E., XIV, 243-58; Fr., 189-222.
 (4) Bλ ABRAHAM (K.) *Versuch einer Entwicklungsgeschichte der Libido auf Grund der Psychoanalyse seelischer Störungen*, 1924. Fr., II, 272 sq
 (5) Bλ FREUD (S.) *Das Unbehagen in der Kultur*, 1930 G.W., XIV, 482; S.E., XXI, 123; Fr., 58

ΕΝΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ (ΣΩΜΑΤΙΚΗ –)

= D. : somatisches Entgegenkommen. – En. : somatic compliance. – Es. : complacencia somática. – Fr. : complaisance somatique. – I. : compiacenza somatica. – P. : complacência somática.

● **Έκφραση τήν όποία είσήγαγε ό Φρόνυτ γιά νά έξηγήσει τήν ύστερική «έπιλογή νεύρωσης», καθώς καί τήν έπιλογή τοῦ όργάνου ή τοῦ σωματικοῦ συστήματος επί τοῦ όποίου πραγματοποιείται ή (σωματο)μετατροπή*: τό σώμα – κατ' έξοχήν στόν ύστερικό – ή κάποιο όρισμένο όργανο τοῦ σώματος παρέχει ένα προνομακό υλικό γιά τή συμβολική έκφραση τής άσυνείδητης ψυχικής σύγκρουσης.**

■ Ό Φρόνυτ άναφέρεται γιά πρώτη φορά στή σωματική ένδοτικότητα μέ τήν εύκαιρία τής *Περίπτωσης Dora* κατ' αυτόν, δέν γεννᾶται θέμα έκλογής μεταξύ τής ψυχικής ή σωματικής προέλευσης τής ύστερίας: «Ένα ύστερικό σύμπτωμα χρειάζεται τή συμμετοχή καί τών δύο πλευρών· δέν μπορεί νά παραχθεϊ χωρίς μία όρισμένη σωματική ένδοτικότητα ή όποία προέρχεται από μία φυσιολογική ή παθολογική διαδικασία μέσα σέ, ή σχετική μέ, ένα όργανο τοῦ σώματος» (1 a). Είναι αυτή ή σωματική ένδοτικότητα πού «... παρέχει στίς άσυνείδητες ψυχικές διεργασίες μία διάξοδο στό χώρο τοῦ σώματος» (1 b): είναι από τό γεγονός αυτό καθοριστικός παράγοντας γιά τήν «έπιλογή τής νεύρωσης»*.

Άν άληθεύει ότι ή έννοια τής σωματικής ένδοτικότητας ύπερβαίνει κατά πολύ τό πεδίο τής ύστερίας καί ότι όδηγεϊ στό νά τεθεϊ στή γενική του μορφή τό ζήτημα τής έκφραστικής δύναμης τοῦ σώματος καί τής ιδιαίτερης Ικανότητάς του νά σημαίνει τό άπωθημένο, θά ήταν ιδιαίτερα χρήσιμο νά μή γίνεται εύθύς έξ άρχής σύγχυση τών διαφόρων επιπέδων άναφοράς, όπου τίθεται τό ζήτημα. Γιά παράδειγμα:

1. Μία σωματική άσθένεια μπορεί νά χρησιμεύσει ως πόλος έλξης γιά τήν έκφραση τής άσυνείδητης ψυχικής σύγκρουσης· έτσι ό Φρόνυτ έκλαμβάνει τή ρευματοειδή πάθηση μιᾶς από τίς άσθενείες του ως «... τήν όργανική άσθένεια, πρωτότυπο τής μεταγενέστερης ύστερικής άναπαγωγής της» (2).

2. Η λιθιδινική έπένδυση μιᾶς έρωτογενοῦς ζώνης μπορεί νά μετατεθεϊ, κατά τή διάρκεια τής σεξουαλικής Ιστορίας τοῦ υποκειμένου, σέ μία περιοχή ή ένα σωματικό σύστημα τά όποία δέν έχουν, ως εκ τής λειτουργίας τους, τήν προδιάθεση νά είναι έρωτογενή (βλέπε: Έρωτογενής ζώνη) καί είναι έπομένως πιό κατάλληλα νά συμβολίζουν, υπό μία κεκαλυμμένη μορφή, μία επιθυμία έφ' όσον είναι άπωθημένη.

3. Στο βαθμό όπου ή έκφραση «σωματική ένδοτικότητα» επιχειρεϊ νά έξηγήσει όχι πλέον μόνο τήν έπιλογή ενός όργάνου τοῦ σώματος, αλλά τήν έπιλογή όλό-